

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | תשפ"ד | פרשת דברים | גיליון 9

מה התחדש בדורנו
ביחס לימי בין
המצרים?

התועדות סוף שנה
'עוד יוסף חי' (עמוד
16)

כיצד מו"ר הרב יצחק
גינזבורג מתבונן על
ההליכה של הרבי על
משיח עד הסוף?

ביאור מאמר אמונה
ובטחון (עמוד 6)

עיקר המלחמה מול
הגויים צריכה להיות
על כך שעם ישראל
צריך לקבוע את
המוסר העולמי על פי
מוסר התורה

להתפשט על העולם
כולו (עמוד 2)

להתפשט על העולם כולו

**מדוע נירש את ארצות הקיני הקניזי והקדמוני רק לעתיד לבוא?
מה הקשר למלחמה המתרחשת בארצנו, וכיצד עלינו לחתור
לשלום גלובלי?**

פרשתנו פרשת דברים עוסקת ברובה בכיבוש ארץ ישראל. החל מהתוכחה על חטא המרגלים וחטא המעפילים, וכלה בכיבוש ממלכת סיחון מלך האמורי ועוג מלך הבשן, בהם התיישבו שבטי ראובן גד וחצי המנשה.

לפני שמשה מספר לנו על כיבוש ארץ סיחון ועוג, התורה מספרת לנו על המעבר של בני ישראל ליד ארץ אדום, ארץ מואב וארץ בני עמון:

ואת העם צו לאמר אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו הישבים בשעיר וייראו מכם ונשמרתם מאד. אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מזדך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר... ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה... וקרבת מול בני עמון אל תצרו ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירשה כי לבני לוט נתתיה ירשה.

משה אומר לעם ישראל שהם עוברים ליד עמים אלו, אך הם מצווים שלא לפתוח איתם במלחמה.

קיני קניזי וקדמוני

בכרית בין הבתרים כאשר ה' מבטיח לאברהם אבינו את ארץ ישראל, הוא מונה לו את הארצות אותם זרעו יירש כאשר ה' יתן לו את הארץ:

ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת.. את הקיני ואת

הקנזי ואת הקדמוני. ואת החתי ואת הפרזי ואת הרפאים. ואת האמרי ואת הכנעני ואת הגרגשי ואת היבוסי.

את העמים חתי, פרזי אמורי כנעני גרגשי ויבוסי, אנו מכירים משבעת העמים הכתובים פעמים רבות בתורה בתור יושבי ארץ ישראל. את הרפאים אנו פוגשים בפרשתנו, לאחר כיבוש סיחון ועוג, התורה אומרת 'ההוא יקרא ארץ רפאים'. רש"י על פסוק זה כותב, 'היא אותה שנתתי לאברהם'.

נשאר לנו לברר מהם ארצות הקיני והקניזי והקדמוני, עליהם אומר רש"י בבראשית:

"את הקיני" - (ב"ר) עשר אומות יש כאן ולא נתן להם אלא שבעה גוים והשלשה אדום ומואב ועמון והם קיני קניזי וקדמוני עתידיים להיות ירושה לעתיד שנאמר אדום ומואב משלוח ידם ובני עמון משמעתם (ישעיהו יא).

כעת אנו רואים שפרשתנו עוסקת בעשר האומות המובטחות לאברהם אבינו, אך אנו מצוויים לשמור את הקיני והקניזי והקדמוני לעתיד לבוא...

כמו כן כותב הרמב"ם בקשר לערי המקלט אותם נצטרך להוסיף כאשר ה' ירחיב את גבולנו, שארצות אלו שמורות לנו לעתיד לבוא (רוצח ח' ד'):

בימי המלך המשיח מוסיפין שלש אחרות על אלו השש. שנאמר ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה. והיכן מוסיפין אותן בערי הקיני והקניזי והקדמוני שנכרת לאברהם אבינו ברית עליהן ועדיין לא נכבשו ועליהן נאמר בתורה ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך.

לברר את הרע

בעצם יש כאן חלוקה בין שבעת העממים בהם אנו מצוויים להילחם עד חורמה מיד עם כניסתנו לארץ, לבין שלושת העמים אותם נירש בימי מלך המשיח.

בארץ שבע עממים אנו מצוויים לשרש אחר עבודה זרה, ולהוריש את הגויים יושבי הארץ. כפי שנכתב במאמר לפרשת מטות-מסעי, אנו מורשישים את הגויים כדי ליצור מקום המיועד לעבודת

ה' בלבד - עם ישראל בארץ ישראל עובדים את ה' אלוקי ישראל. בארץ שבעת העממים יש הבדל חד וברור בין היהודים לבין הגויים, כאן גרים היהודים העובדים את ה'. ממילא כאשר ישנה הבדלה בנינו לבינם, באופן טבעי הכיבוש והירושה באים בדרך של מלחמה. אנו באים ודורשים מהם לעזוב את הארץ כי היא מיועדת אך ורק לעבודת ה', הם מצידים אינם רוצים ללכת, ועלינו להורישם כדי לנקות את בית ה'.

**גם במלחמה על ארץ
שבעת העממים, עלינו
לברר את הטוב מהרע
ולהפוך את הארץ
כולה למקום של
השראת שכינה**

ארץ שבעת העממים מקבילה לשבעת מידות הלב, בהם אנו חשים את הטוב ואת הרע מעורבים. כאשר האדם שם לב למה שמתרחש בתוך לבו, הוא יכול לחוש כיצד הוא נמשך לפעמים לטוב ולפעמים לרע. כמו כן גם במלחמה על ארץ שבעת העממים, עלינו לברר את הטוב מהרע ולהפוך את הארץ כולה למקום של השראת שכינה. כפי שנכתב, באופן טבעי בירור זה מתרחש בדרך של מלחמה.

מלחמה של העתיד לבוא

לאחר שעם ישראל בנה את ארץ ישראל כמקום בו עובדים את ה' אלוקי ישראל, גם הקשר עם הגוים משתנה. כאשר עם ישראל נכנס לארץ מתעוררת השאלה כיצד הוא יתייחס לגויים; אם הוא ישאיר אותם בארץ ולא יהפוך את הארץ למקום בו עובדים את ה', ההבדל בין הגויים ליהודים מטשטש וממילא אנו הופכים להיות עם ככל הגויים. אך אם עם ישראל יוריש את הגויים ויהפוך את הארץ למקום בו עובדים את ה', ההבדל בין היהודים לגויים מתחדד. עם ישראל מקיים את ייעודו כעם ה', והגויים מסתכלים עליו בהתפעלות. כעת כאשר עם ישראל יגש שוב לקשר עם הגויים, הוא יהפוך להיות אור לגויים במקום שיהיה ככל הגויים.

כאשר אומות העולם יראו כיצד ה' שוכן בתוך עם ישראל היושב בארצו, גם הם ירצו לחסות תחת כנפי השכינה. וכמו שכתוב בספר ישעיהו:

והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים. והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם. ושפט בין הגוים

והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה.

כלומר כאשר בית ה' ישב על מכונו, הגויים יתפעלו כל כך מהשראת השכינה, כך שהם יבואו לחסות תחת כנפיו. כאשר הגויים יבואו ללמוד את דרכי ה', התוצאה הישירה תהיה שלא ישא עוד גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. הדרך היחידה להגיע לשלום גלובלי, היא לימוד דרכי ה' לגויים.

שלושת הארצות – הגדלת השפעתו של עם ישראל

לאחר שהגויים יתפעלו כל כך מהשראת השכינה שיש בישראל, הם ירצו להרחיב את השפעת

העם הנבחר על העולם כולו. כביטוי לחיזוק השפעתו, יתנו הגויים לעם ישראל את ארצות הקיני הקניזי והקדמוני. ארצות אלו מקבילות למוחיץ שיש באדם, מהם נובעת חכמת התורה. הגוים כל כך יאהבו את החכמה שיש אצל עם ישראל, חכמה הנובעת מהשראת השכינה, כך שהם ירצו שהיא תתפשט על כל הגויים.

כאשר עם ישראל רוצה לעבור דרך ארצות הקיני הקניזי והקדמוני לארץ ישראל, העמים היושבים בהם לא מסכימים ולמרבה הפלא עם ישראל אינו נלחם בהם.

מכאן אנו יכולים ללמוד שמקומות אלו מיועדים לבטא שלום ולא מלחמה, ארצות אלו יינתנו לנו בהסכמת הגויים, כדי לחזק את אחיזתנו ולהאדיר את הנהגת ה' בעולם.

גם כיום עיקר המלחמה מול הגויים, צריכה להיות על כך שעם ישראל צריך לקבוע את המוסר העולמי על פי מוסר התורה. לא האום ולא כל מיני גופים אחרים יקבעו מהו המוסר, גופים אלו מעוותים את המוסר האנושי, מצדיקים את הרשעים ומגדילים את הרוע בעולם.

שנזכה שיתקיים בנו הפסוק 'לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה'.

**הגוים כל כך יאהבו
את החכמה שיש אצל
עם ישראל, חכמה
הנובעת מהשראת
השכינה, כך שהם
ירצו שהיא תתפשט
על כל הגויים.**

ביאור מאמר אמונה ובטחון (אות ז)

מה הניע את הרבי 'ללכת על משיח' עד הסוף? ומה התפקיד שלנו? נקודת המבט היחודית של מו"ר הרב יצחק גינזבורג

סוגיא רגישה

הפרק שלפנינו עוסק בסוגיא רגישה – האמונה במשיח. בתחילת הספר (שיצא בשנת תש"נ) כותב הרב: "המאמר אמונה ובטחון מנסה לשקף אפס קצהו מדרכו בקדש של כ"ק אדמו"ר שליט"א, עמוד האמונה והבטחון העז שבדורנו". כיון שהמאמר נכתב מתוך התבוננות בדמותו של הרבי, ננסה בעיונו לשים לב מהי צורת ההתבוננות של הרב בהנהגתו של הרבי.

האמונה במשיח זו סוגיא רגישה משתי סיבות: א. המשיח הוא אדם מסוים שצריך להתקבל על כל שכבות העם. ב. ביאת המשיח מוגדרת כשלב הסופי, 'סוף העולם'. הגדרת שלב כלשהו כסוף העולם מייצרת מתח¹.

כיום, הקללה החריפה ביותר כלפי יחיד או ציבור היא כאשר מכנים אותו בכינוי "משיחי". החרדים 'משיחיים' כי הם מנותקים מהמציאות, השמאלנים 'משיחיים' כי הם רוצים שלום עכשיו וגם ביבי 'משיחי' כי תראו לאן הוא מוביל את המדינה... היום במציאות הביטוי 'משיחי' הוא הטעון ביותר והכי מעורר לחץ.

הפרק פותח בספור מהגמרא:

איפה יושב המשיח?

רבי יהושע בן לוי אשכח לאליהו והוי קיימי אפתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי...

¹ סיבה נוספת לכך שהסוגיא הזו רגישה – אך לא נעסוק בה במאמרנו – היא האלוקיות המיוחסת לדמותו של המשיח. פה נדרשת הבחנה דקה אך ברורה המבדילה בין היהדות לבין הנצרות ביחס לנושא זה.

הדמויות בהם אנו עוסקים באגדתא שלפנינו הן לא דמויות שגרתיות. רבי יהושע בן לוי נכנס חי לגן עדן, אליהו הנביא עלה בסערה השמימה, ורבי שמעון בר יוחאי הוא גדול בעלי הסוד וחייו גם הם פלאיים ויוצאי דופן.

כיום דמותו של רשב"י מסמלת יפה את ההתנגשות בין תפיסת עולם של אמונה לבין תפיסת עולם של מציאות. כבר כמה וכמה שנים שציון הרשב"י מעורר את המחלוקת המהותית שבין העולם החסידי עם האמונה היוקדת לבין הציבור החילוני שדוגל בריאליזם.

אמר ליה: אימת אתי משיח? אמר ליה: זיל שייליה לדידיה. והיכא יתיב? אפתחא דרומי.

רומי היא הניגוד המוחלט לרבי שמעון; רשב"י ורומי נמצאים בעימות זה מול זה. כאשר אליהו הנביא אומר לרבי יהושע בן לוי בפתח המערה של רשב"י שהמשיח נמצא בפתחה של רומי הוא מתכון לומר לו שרשב"י עצמו הוא המשיח, והוא נמצא בעימות עם אדום; כך שממילא – כאשר יהיה הניצחון על רומי תהיה ביאת המשיח.

**המשיח אמנם יודע
לחדש סודות עליונים,
אך הוא יושב בפתח
של רומי, כלומר
מגמתו היא להנהיג
את המציאות
הממשית של העולם
הזה**

אך יש משמעות נוספת לכך שהמשיח (רשב"י) נמצא בפתח של רומי. בכך שאליהו הנביא אומר שהמשיח נמצא בפתח של רומי הוא מתכון ללמד את רבי יהושע בן לוי על דמותו. ניתן היה לחשוב שענינו של רשב"י הוא לעסוק בסודות התורה ובעולמות עליונים, אך לא להנהיג את המציאות הממשית בעולם. את המחשבה הזו בא אליהו הנביא לשלול – המשיח אמנם יודע לחדש סודות עליונים, אך הוא יושב בפתח של רומי, כלומר מגמתו היא להנהיג את המציאות הממשית של העולם הזה (כשם שמלכות רומי מנהיגה אותה כיום).

ומאי סימניה? יתיב ביני עניי סובלי חלאים (רש"י: מנוגעים, והוא ג"כ מנוגע דכתיב 'והוא מחולל מפשעינו', וכתיב 'חליינו הוא נשא'). וכולן שרו ואסירי בחד זימנא (רש"י: מתירין כל נגעתן ביחד ומקנחין אותן וחוזרים וקושרים אותן) ואיהו שרי חד ואסיר חד, אמר דילמא מבעינא דלא איעכב (רש"י: ...ואינו מתיר שני נגעים יחד, דסבר אי בעי לי לצאת וליגאל את ישראל לא איתעכב כדי קשירת שני נגעים). אול לגביה. אמר ליה: שלום עליך רבי ומורי. אמר ליה: שלום עליך בר ליואי. אמר ליה: לאימת אתי מר? אמר ליה: היום! אתא לגבי אליהו אמר ליה: מאי

אמר לך ? אמר ליה : ...שקורי קא שקר בי דאמר לי היום אתינא ולא אתא. אמר ליה : הכי אמר לך יהיום, אם בקולו תשמעו.

עד כאן דברי הגמרא. כעת נראה כיצד מבאר אותה הרב :

מהות החסידות – "היום"!

כששאל רבי יהושע בן לוי את פי המשיח "לאימת אתי מר", ענהו המשיח (בבטחה גמורה) – היום.

כאן אנו שמים לב לקשר שבין המעשה המובא כאן למידת הבטחון בה אנו עוסקים במאמר זה : תשובתו של המשיח נבעה מהבטחון הגמור שהיה לו.

כאשר לא בא המשיח באותו יום פרש אליהו הנביא לרבי יהושע בן לוי שכונת המשיח היתה – "היום, אם בקולו תשמעו". וי"ל שתורת מורנו הבעש"ט זי"ע, תורת החסידות (המעוררת לתשובה עילאה, תשובה מאהבה, בחינת "היום" אם בקולו תשמעו (ענין השמיעה הפנימית – 'דעהער' בלי"א – עבודת ההתבוננות ד'שמע ישראל וגו', המביאה לקיום כל מצותיו יתברך באמת ובפנימיות, הוא ענין תורת חב"ד בפרט"), הינה הפצת האמת הפנימית שבפסוק "חסד אל כל היום",

כל ענינה של תורת החסידות אינו אלא לומר – "היום". תורת החסידות מתעקשת על כך שמשיח אינו תיאוריה או רעיון מופשט, אלא מציאות ממשית בהווה. כך יש לקרוא את האיגרת המפורסמת של הבעל שם טוב בה הוא מתאר ששאל את פי משיח : "אימתי קאתי מר?", והתשובה היתה : "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה". משמעות התשובה הזו במלים פשוטות היא שעל הבעל שם טוב להיות המשיח בעצמו, וכאשר יהיה המשיח –

תורת החסידות
מתעקשת על כך
שמשיח אינו תיאוריה
או רעיון מופשט, אלא
מציאות ממשית
בהווה.

המשיח אכן יבוא...

שמזה נמשכת ההכרה והעבודה של "חי חי הוא יודך כמוני היום" וד"ל.

גם הפסוק הזה נאמר על ידי דמות משיחית – חזקיהו המלך שהיה ראוי להיות משיח, ואף ישנה דעה בגמרא (שלא התקבלה להלכה) שהוא אכן היה המשיח, והמשיח כבר בא.

ועוד יש לרמוז במה שגלה הבעש"ט ז"ע שהשם הקדוש של "קפיצת הדרך" (דהיינו "קפיצת הדרך" לגאולה השלמה ע"י משיח צדקנו) יוצא מהפסוק "ואבא היום אל העין", בסוד "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" וד"ל. ואזי – "היום אתם יוצאים (מגלות מצרים, וכל הגלויות נקראו על שם מצרים, שמצרים לישראל) בחדש האביב". וכן יש לרמוז במה ששלש סעודות דשבת נלמדו מג"פ תיבת "היום". כל הנ"ל הוא בסוד "וידעת היום וגו'... אין עוד", ובסוד "היום-יום" (וכמבואר בדא"ח ד"היום" קאי על עצמות אוא"ס ב"ה שלפני הצמצום הראשון, בחינת "באורך" העצמי, ואילו "יום" קאי על גלוי אורו יתברך לאחר הצמצום – "נראה אור" וד"ל).

כעת ממשיך הרב ומראה על הקשר העצמי שבין האמירה "היום" למשיח:

הפסוק הנוגע ביותר למשיח עצמו (ומה שהיה, מן הסתם, בפשטות כונתו) הוא: "אספרה אל חק, ה' אמר לי בני אתה אני (עולה) היום ילדתיך".

בפסוק המדבר על משיח צמודים אחד לשתי המלים "אני" ו"היום", שלשתיהן אותה גימטריא; ללמדך, שה'אני של המשיח הוא לומר 'היום', כלומר – זו מהותו הפנימית ביותר.

בטחוננו המופרז של המשיח

כעת מצייר לנו הרב את דמותו של הרבי בדרך המיוחדת בה הוא בחר להסתכל עליה:

לבו של משיח בטוח בהבטחת השי"ת אליו: "אספרה אל חק (סוד פרצוף "חק", פרצוף הנצח באלב"ם, שפנימיותו – בטחון) ה' אמר אלי: בני אתה אני היום ילדתיך", ועד שאין בלבו שום ספק וספק ספיקא בדבר, וברור לו שיבוא היום ממש.

והיינו כמו שנתבאר לעיל, שענין הבטחון האיתן בביאת המשיח הוא הוא ענין אתחלתא דגאולה ע"י משיח צדקנו², ופשיטא שהיא היא מדרתו המיוחדת של משיח צדקנו עצמו. (ומה שאליבא דאמת הדבר תלוי ב"היום, אם בקולו תשמעו", כפרושו של אליהו הנביא לרבי יהושע בן לוי,

² כאן שוב אנו נפגשים במה שלמדנו באות ו', שענין הגאולה הוא הבטחון (להרחבה ראה עלון מעמקים מס' 8).

אצל המלך המשיח פשיטא הוא שהתנאי כבר קיים, וכידוע בנוגע למורנו הבעש"ט זי"ע שטען שמזמן כבר נתקיים התנאי של "בקרולו תשמעו" (דוק).

אך על אף שהמשיח אכן היה בעל בטחון שיבוא "היום", רבי יהושע בן לוי לא היה מוכן לקבל זאת:

אך בעיני רבי יהושע בן לוי נדמה ש"שקורי קא שקר בי", דהיינו שאפילו בעיני המאמין באמונה שלמה בביאת המשיח, ואף על פי שיתמהמה יחכה לו בכל יום שיבוא, אעפ"כ ענין הבטחון ה"מופרז" להכריז "היום" נראה בעיניו כמדת השקר (עד כדי כך שנדמה שמצוה להתרחק מ"משוגע" – "נגוע" שכזה, שהרי "מדבר שקר תרחק", ו"בדד ישב מחוץ למחנה מושבו").

הבטחון של המשיח בכך שהוא עומד לבוא 'היום' הוא 'בטחון מופרז' – אין לו בסיס מציאותי לעמוד עליו. לכן לא היה לרבי יהושע בן לוי את כלים להכיל אותו. מנקודת מבטו של רבי יהושע בן לוי, המשיח לוקה בשיגעון.

**הרבי לא התבסס על
מציאות ריאלית, אלא
התמלא ב'בטחון
מופרז' להביא גאולה
היום**

כך מסביר הרב את ההליכה של הרבי על 'משיח'. הרבי לא התבסס על מציאות ריאלית, אלא התמלא ב'בטחון מופרז' להביא גאולה היום. כשם שרבי יהושע בן לוי לא היה מסוגל להכיל את ה'תופעה' הזו וחשב את המשיח למשוגע, כך גם הבטחון של הרבי הביא עליו מתנגדים רבים שלא ראו זאת בעין יפה.

ההסבר של הרב להליכה של הרבי על משיח הוא ייחודי: בעולם החב"די הרווח הלך הרוח הוא שהרבי הלך על משיח בעקבות רוח הקדש או נבואה שניתנה לו משמים³; אבל הרב מייחס זאת למקום גבוה יותר – למדרגת האמונה. הנבואה היא השגה רוחנית עליונה, אך היא שייכת לנצח והוד, ואילו אמונה היא ב'כתר כל הכתרים'.

כעת הרב מסביר מהי הסיבה הפנימית לכך שמסתכלים על אמירתו של המשיח "היום" כשקר:

³ אכן, הרבי דיבר על נבואה ש"הנה הנה משיח בא" (ראה שיחת ש"פ שופטים תשנ"א), שמשמעותה היא שכעת ריכזו כל הכוחות צריך להיות בביאת המשיח. ובכל זאת הרב מזהה שההליכה של הרבי על משיח הגיעה ממקום נעלה יותר – ממדרגת האמונה.

והיינו ד"איהו אמת ואיהו אמונה", כלומר שהאמונה היא כלי לאמת, ומה שעלול לא להתממש בפועל, אינו בבחינת אמת הנתפסת בכלי האמונה, ואדרבה, נדמה לשקר.

המשיח אומר שהוא מגיע היום, וזו 'אמת'. אך ה'אמת' הזו צריכה כלי להתלבש בו, והכלי הוא ה'אמונה' של עם ישראל באמירה של המשיח. כאשר האמונה במשיח אינה חזקה היא מסתכלת על האמת ורואה שאין לה כלי, וממילא האמת נדמית לה כשקר. אך כמובן שהחיסרון אינו ב'אמת', אלא בכלי שאמור להכיל אותה – ב'אמונה'.

אך "שקר" הבטחון הוא באמת לאמתו העבודה ד"שטות דקדושה" ההופכת את ה"שקר" ל"קרש" (המשכן) ו"קשר" (אהבה רבה בתענוגים). הבטחון המופרז הוא סוד "פרוות תשב ירושלים" ר"ת פתי, שכאשר "פתי יאמין לכל דבר" אזי באה ונמשכת האמונה (ב"תנועה" של "שטות דקדושה") בבטחון גמור, בבחינת "בהמות הייתי עמך" למעלה מטעם ודעת דבחינת אדם (שאופי אמונתו המבוררת הוא בבחינת "ניכרים

דברי אמת", כמבואר בדא"ח).

כאשר המשיח אומר מתוך בטחון מופרז שהוא עומד להגיע היום – תפקידנו להצטרף אליו ולהאמין באמירתו "למעלה מטעם ודעת". בספור המובא בגמרא הפגם לא היה במשיח, אלא ברבי יהושע בן לוי; תכונתו של המשיח היא להיות בבטחון מופרז, אחרת אין זה משיח. הבחירה היא בידינו אם ללכת על השטות דקדושה' הזו.

**כאשר המשיח אומר
מתוך בטחון מופרז
שהוא עומד להגיע
היום – תפקידנו
להצטרף אליו
ולהאמין באמירתו
"למעלה מטעם ודעת"**

נראה שבדברים אלו הרב יצחק מתרץ לעצמו את הליכתו אחר הרבי ואחר ביטחונו המופרז ש"הנה הנה משיח בא". אכן, הרב לא מטיח, מדובר ב'שטות' של ממש; אך זו שטות של קדושה, ובדיוק אותה אנו צריכים.

ניתן להמשיך את היחס בין המשיח לבין העם לפגישת שידוכים: כאשר הבחור אומר בבטחון גמור שהוא רוצה ללכת על השידוך, יתכן שהבחורה תרצה גם היא ויתכן שהיא לא תרצה. אבל אם האיש לא יחליט לעשות 'שטות' ולהגיד שהוא רוצה את השידוך, והוא רק יחכה לה שהיא תרצה – הם לא יתקדמו לשום מקום.

כך גם המשיח מוכרח לעשות 'שטות' ולומר לעם ישראל שהוא רוצה להגיע היום; כעת נתונה בידינו הבחירה האם גם אנו רוצים בכך...

והיינו כמו שנתבאר שהאמונה נמשכת בפנימיות המוחין, ואילו הבטחון מתגלה בחיצוניות המדות. וי"ל שרובי פצעיו וחבורותיו של המלך המשיח הם פצעי אהבה, אהבה המבטיחה אך אינה מסוגלת לקיים, ואעפ"כ אינה נמנעת מלהבטיח שוב ושוב, שמזה (ענין הנראה כפגם הדבור, סיבת כל הנגעים כידוע) נעשה לו "פצע תחת פצע" וד"ל.

המשיח כל כך אוהב את עם ישראל, שהוא כל הזמן רוצה ללכת על הגאולה. לכן הוא מתמלא תמיד בבטחון, ומבטיח ש"הנה הנה משיח בא", אך בסופו של דבר ביאתו תלויה בנו.

ומה התפקיד שלנו?

וכמו שממשיך הרב וכותב:

אך "בא יבוא לא יאחר" כאשר "נידבק" גם אנו ב"מחלתו" הוא, "מחלת" הבטחון המופרז לומר "היום" (בחינת "להגיד בבקר חסדך", "הבוטח בה' חסד יסובבנו" כנ"ל), בוודאות גמורה. והיינו אמיתת הפרוש של דברי אליהו הנביא: "היום, אם בקולו תשמעו", היינו "בקולו" של משיח שאמר לך "היום" בבטחון גמור, שכאשר תשמע ("דערה"ר) בפנימיות קולו ("קול מבשר מבשר ואומר" וד"ל) לבטוח בבטחונו (דהיינו ענין התעוררות נצוץ המשיח החבוי בלבו של כל יהודי) ש"קאתי מר" – "היום", ואזי פקח עיניך וראה והנה הוא בא ("קול דודי הנה זה בא").

אנחנו 'משיחיסטים' – אנו רוצים לשמוע בקולו של הרבי שאומר "היום" ולהידבק בשיגעון שלו.

אך ההידבקות בביטחונו המופרז של הרבי היא שלב ראשון, אשר לאחריו אנו נדרשים להתקדם לשלב נוסף:

וזהו ג"כ פנימיות ענין מענהו של משיח למורנו הבעש"ט זי"ע – "לכשיפרצו מעינותיך חרצה", דהיינו מעינות תורת הבטחון הגמור שמקורו ב"כתר כל הכתרים" (סוד השם הקדוש ככה, "אשרי העם שככה לו", שנתגלה ענינו ע"י מורנו הבעש"ט זי"ע נודע) שלמעלה מעלה מכל טעם ודעת ואפילו מהאמונה הטהורה שבחינת "גיכרים דברי אמת" כנ"ל. וי"ל בד"א שמורנו הבעש"ט, בתארו את חולשת דעתו וצערו כאשר שמע מענה זה מפי המשיח – "ותמהתי ע"ז והיה לי צער

גדול באריכות הזמן כל כך מתי זה אפשר להיות" (וידוע שמבין כל צדיקי החסידות היו כאלה שנאחזו בהזדהותם עם צער הבעש"ט ע"מ לבטל, כביכול, את הצורך בקיום תנאי המשיח – "לכשיפוצו מעינותיך חוצה". אך אין האמת כן, ואל"כא דאמת הבעש"ט, כרב ענותנותו, ענות משה רביא מהימא, שהוא הוא עיקר אהפשוטותא דמשה שבדרא בתראה (בסוד ישראל בעל שם טוב שעולה תלמיד ותיק (אלף אורות שניתנו למשה בסיני) שכל מה שעתידי לחדש כבר נאמר למשה מסיני), גילה שלפי דעתו טרם זכה הוא עצמו לשלמות ה"מעין", שלמות הבטחון הגמור שבבחינת "היום" ממש (ועל דרך משה רבינו שטען "שלח נא ביד תשלח", שהרגיש שאינו עתידי להיות משיח בגלגול זה, שהרי "משה אמת ותורתו אמת" וד"ל). אך לאחר מכן נתקררה דעתו של מורנו הבעש"ט כאשר נמסרו לו "כלים" "קלים" להמחשת ענין הבטחון (בטחון אותיות חן טוב וד"ל) לכלם.

לבעל שם טוב נמסרו הכלים הנדרשים כדי להביא גאולה, ואם כן – מזמן החסידות המודל המשיחי כבר התקבע בתוך המציאות. אם כן, מה עדיין חסר ?

ומאז "הנה זה עומד אחר כתלנו וגוי", דהיינו שאין שום דבר שמעכב ביאתו אלא "כתלנו", דהיינו המחיצה המפסקת שמצד עונותינו אנו (כמבואר לעיל בדברי הרבי הרי"ץ ז"ע). והיינו בסוד "כל האומר אין לי אלא תורה (דהיינו בחינת 'אמת') אפילו תורה אין

לו", אלא צריך לעסוק גם בתורה ("אמת") וגם בגמילות חסדים (דהיינו "שקר", שהרי "אמת אמרה אל יברא שכולו שקרים וחסד אמר יברא וכו'"). והנה גמילות חסדים עולה תורה, שהרי בעצם הכל אחד, בסוד "רצוא ושוב" – "רצוא" ל"אמת" (האמונה ש"ה' הוא הכל" ו"אין עוד מלבדו") ו"שוב" ל"שקר" (הבטחון ש"הכל הוא ה'" ו"אין עוד" דפסוק "וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת – אין עוד") – עד שיתגלה שאין זה "שקר" כלל אלא קשר ל"אמת לאמיתו" בביאת גואל צדק במהרה בימינו ממש.

כפי שאמרנו, הבעל שם טוב אכן יצר מודל של משיח שאפשר ללכת עליו, אבל עדיין אנו צריכים שהמציאות של העולם – "עלמא דשקרא" – תהיה חלק מהאמת הגדולה הזו. צריך שכל הדברים הטובים שעושים, כל הגמילות חסדים שבה עוסקים תהיה מתוך מגמה להביא את המשיח. התפיסה ביחס למעשים הטובים צריכה להשתנות: עלינו להבין שכאשר המעשים הטובים

**כאשר המעשים
הטובים עומדים בפני
עצמם, והמטרה שלהם
היא רק לעשות את
העולם יותר טוב – הם
נחשבים "שקר"**

עומדים בפני עצמם, והמטרה שלהם היא רק לעשות את העולם יותר טוב – הם נחשבים "שקר"; המעשים הטובים מקבלים משמעות רק כאשר הם כלי להבאת המשיח.

בדברים אלו מסביר הרב בשפתו ובמבטו היחודיים את מפעל השליחות שיצר הרבי, שכל כולו עשייה של טוב וחסד אך מתוך מטרה ברורה ובלתי מתפרשת – ביאת המשיח.

הלקוי של משיח שקר

כעת הרב עובר להסביר מהי משיחיות לא מתוקנת. נדלג לקטע המשמעותי ביותר שבבילינו:

עיקר הלקוי של כל "משיח שקר" הוא בכך שאין בטחונו העצמי מבורר היטב להיות בטחון בה' בלבד, "בלתי להוי' לבדו" (הנותן לו כח לעשות חיל), אלא שבבטחונו העצמי מעורב בטחון בגאון עצמו, ועוד (ותלוי בהנ"ל) שרצונו למרוד במציאות השקר אינו מושכל אצלו בטוב טעם ודעת (דהיינו מה שאינו "מורח (ברצון – אריך) ודאין (בשכל)" וד"ל.

אמונה מושכלת היא כזו שמסתכלת על כל המציאות כאלקית, ולכן כלל לא מתעמתת איתה. אם המשיח מרגיש שהוא צריך להתנגש עם המציאות, עם עלמא דשקרא – הוא עצמו הופך להיות משיח שקר. למשיח כזה יש 'יש', השראה עליונה של אלקות, אבל אין לו יכולת לדון בשכלו כיצד היא תתלבש בתוך המציאות. כאשר אין מספיק אמונה בכך שכל המציאות היא אלוקית – הבטחון מתנתק מהאמונה בה' והופך להיות 'בטחון עצמי'.

בהקשר זה נספר ספור: בשכונת קרית משה בירושלים התגורר פרופסור ליהדות שהיה ידיד של אבא שלי. פעם שאלו אותו ברדיו מה הוא חושב על המשיחיות של הרבי, אם היא של שקר או לא. אותו פרופסור, יהודי יקר וירא שמים, אמר שאין שום מכנה משותף בין משיחיות שקר למשיחיות של הרבי. הוא הסביר להם שההנהגה הזו אינה דבר חדש, וכך היא דרכה של החסידות מאז ומתמיד.

הוא נתן המחשה להבדל: כאשר יש אדם שבטוח שהוא יזכה בפיס ולכן הוא נהיה בעל חוב – זו בעיה, התנהגות לא הגיונית – וזו הגדרה של משיח שקר; אבל אם יש אחד שמאד רוצה לזכות בפיס, ולכן הוא עובר מאוד קשה כדי לקנות כרטיס – זו החסידות. הרבי מבקש מכולם לעבוד קשה, אולי בסיוע של כולם נזכה לבסוף בפיס...

בעיני זה הסבר יפה מאוד : הרבי הלך על המשיחיות מתוך בטחון כי הדבר אמור לקרות, ממש כל רגע : הנה זה עומד אחר פתלנו.

התוועדות סוף שנה 'עוד יוסף חי'

מה אנחנו 'בן' רוצים שיהיה בישיבה?...

[ניגנו "אתה תקום". סיום מסכת ביצה.]

ממעטים את הגלות על ידי שמחה

ידוע מה שהרבי הרי"ץ אמר שמשנכנס אב ממעטים את הגלות על ידי שמחה, אני רואה שזה כבר מעלה חיוך על פני הקהל... [היו על זה אתמול דיונים]. מה היו הדיונים? בואו נשמע... [היה ויכוח האם זה נכון או לא] נגיד את זה בצורה אחרת: האם בתשעת הימים צריך לעשות ריקודים כמו בשמחת תורה, וכמו שמונת ימי החג. טוב, אז לחיים לחיים, רק על עצם העלאת השאלה באופן הזה.

התוכן הפנימי של מאמר חז"ל

טוב, אני יגיד את מה שאני חושב הפשט ברבי הרי"ץ: המאמר על פי פשוטו בא לומר באמת שממעטים בשמחה, אבל ככל שאנו מתקרבים לגאולה אנו פחות אוחזים בחיצוניות הדיבורים של חז"ל ומתקרבים לפנימיות שלהם. הפנימיות של "ממעטים בשמחה" הכוונה שאתה מחובר לגאולה ולא מנסה להסיח את הדעת ממנה; אתה לא מנסה למצוא תחליפים, רק שה' יגאל אותנו, ישרה בינינו, יבנה את בית המקדש ויהיה בתוכו. וככל שאתה יותר מזוהה עם הפנימיות הזו וחי אותה, וכל העולם הופך להתעסק עם זה, כך אתה יותר חי את השמחה האמיתית. מה שאנו ממעטים בשמחה הכוונה שאנו לא רוצים לשמוח בשמחה שהיא מסיחה את הדעת מהרצון למה שבאמת חסר לנו – הנוכחות של ה'. כיון שהתוכן הפנימי הוא לא להסיח את הדעת, ממילא לאט-לאט אנו מבינים שאנחנו לא רוצים שמחה חיצונית שמסיחה את הדעת אלא אנו רוצים רק את הגאולה עצמה, את הנוכחות של ה'.

השמחה האמיתית

כל עוד הגלות היא בתוקף חזק אנו מרגישים שיש המון דברים שמחים מסביב, אבל הקשר לה' לא מספיק שמח. כל פעם שאני חושב על הקשר עם ה' אני מרגיש כמה אני בעצם רחוק. אבל

לאט-לאט אני מרגיש שבגלל שממעטים בשמחה ואני לא רוצה לשמוח בשום שמחה שהיא לא בקשר עם הקב"ה יוצא שהמשפט עצמו מתהפך, שמשנכנס אב ממעטים את הגלות בשמחה. כלומר, איך ממעטים את הגלות? על ידי שאומרים שבעצם כל השמחות שיש הם באמת רק היסח הדעת, הם לא שמחה אמיתית, והשמחה האמיתית היא הקשר עם הקב"ה. ולכן אני יכול יותר ויותר להיות קשור לשמחה בה'.

לכן אני לא עושה את הימים הללו לזמן שמח. בסוכות ושמחת תורה אני שקוע בלשמוח שה' נמצא בתוך השמחה, אך פה אנו שקועים בלהגיד שכל המציאות אינה שמחה אמיתית. כל מה שנדמה לנו לשמחה הוא לא שמחה אמיתית, ושמחה אמיתית היא מה שאנו מחפשים. זו הפנימיות של האמירה 'משנכנס אב ממעטים בשמחה' כפשוטו, להגיד שהשמחה האמיתית היא שמחה אחרת. וכל מה שאנו מכירים כשמחה היא לא שמחה אמיתית.

רבי נחמן כותב⁴ שהשמחות שאנו מכירים היא על מילוי חסרון, אבל השמחה האמיתית היא לא מילוי חסרון. כל השמחות נשמעות כמו יללות, הם לא מה שאנו מחפשים, אנו מחפשים משהו אחר לגמרי, ורק הוא השמחה האמיתית. אז משנכנס אב ממעטים את הגלות בשמחה, איך ממעטים את הגלות? כל השמחות שיש במה שהוא לא נוכחות של ה' זה גלות ולא שמחה, ומה זה שמחה אמיתית? זה משהו שאליו אנו מחכים. זה נקרא שמשנכנס אב ממעטים את הגלות בשמחה, בהבנה מהי השמחה האמיתית. בכך שאני רוצה

את השמחה האמיתית ולא שמחות אחרות.

משנכנס אב ממעטים

את הגלות בשמחה,

בהבנה מהי השמחה

האמיתית

האופי של השמחה שיש היום הוא שאתה לא מסיח את הדעת מהגאולה העתידית. פעם זה היה יותר לא להסיח את הדעת מהחורבן, והיום זה לא להסיח את הדעת ממה שאתה מחכה לו. אין הכוונה שאני שקוע רק בציפייה, אלא פעם זה היה לא להסיח את הדעת מהחוסר והיום זה לא להסיח

את הדעת מכך שזה יכול להתמלא וזה הולך ומתמלא – שניהם זה לא להסיח את הדעת.

⁴ סיפורי מעשיות, ז' בעטלרעס.

היסח הדעת – זה כל הסיפור

[אז צריך לשמוח במשהו?] צריך להיות מרוכזים בכך שאנחנו מרגישים שמתקרב יותר ויותר שהשמחה האמיתית היא רק בקשר עם הקב"ה, וכל השמחות האחרות הם לא שמחה באמת. אנו יותר ויותר חשים את זה. [זו סיבה להיות עצוב או להיות שמח?] היסח הדעת הוא הנושא, הווארט של אבלות באופן כללי – תפתח דיני אבלות, האבלות היא להיות בצער? לא, העיקר באבלות הוא לא להסיח את הדעת. ובכך יש שני דברים: אחד שאתה לא מסיח את הדעת מהחיסרון, והשני הוא שאתה לא מסיח את הדעת מכך שהחיסרון עתיד להתמלא. ככל שהזמן עובר אתה לא מסיח את הדעת לא מהחיסרון אלא אתה עוד יותר מרגיש כמה אתה מתגעגע ורוצה ורק זה יהיה מה שישמח. זו האבלות של היום.

[אתה מתגעגע או שמח במה שהולך להיות?] אתה נתון – לא מסיח את הדעת – מאוד חזק בכך שהולך להיות ימים שאתה כבר יכול לחוש אותם יותר ויותר שרק הנוכחות של ה' גורמת שמחה וכל דבר אחר גורם לעצבות. [מה הקשר לתשעה באב? אולי נכון לחגוג את זה ביום העצמאות] באמת יש כאלה שחושבים שיום העצמאות ותשעה באב זה אותו עניין... לא הבנתי מה אתה בא לשאול. [מה הסיבה להיות שמח?] בכך שעוד מעט בית המקדש ייבנה אתה שמח.

בעזרת ה', שנוכה.

[ניגנו "שיבנה בית המקדש".]

מה 'כן' רוצים?

טוב, ביקשו כמה בקשות על מה לדבר, נראה איך נתגלגל...

נתחיל ממה שכתבו לי על כך שהיו כמה התוועדויות בישיבה בזמן האחרון בהם דיברנו על שינוי שהתחולל במציאות וממילא שינוי שחל בישיבה, אבל בעיקר דיברנו מה לא, אבל מה כן לא נאמר מספיק. אז חשבתי קצת לדבר על מה כן, ויותר מזה. יש לי משהו קצר להגיד, אם יתעניינו בכך וישאלו שאלות אולי זה יתארך...

מסירות נפש מצד המנגד

אני יגיד קודם איזה ווארט אחד שהוא יהיה כעין מעבר בין מה שעברנו עד עכשיו למה שאני כעת רוצה לדבר. דיברנו עליו קצת, אבל אני רוצה להזכיר אותו יותר. דיברנו על כך שהמאמר

האחרון שהרבי הגיה הוא מאמר שלומדים אותו הרבה בחב"ד, נקרא מאמר "ואתה תצווה", יש בו הרבה על המעבר מרוסיה לאמריקה, והוא מדבר שם הרבה על כך שהיו חסידים שעברו מרוסיה לאמריקה, כשהם היו ברוסיה היו מוכנים למסור את הנפש על קלה שבקלות, ואפילו להתייטר בייסורים רבים; ואותם חסידים בעצמם כאשר הם הגיעו לאמריקה הם ירדו הרבה מדרגות ביראת שמים. לא הצליחו להתרומם...

מה הסיבה לכך? הרבי מסביר שהרבה פעמים העבודה של האדם היא 'מצד המנגד' – יש

התנגדות ומכוחה נוצר לך הרבה כח. גם קונטרס ההתפעלות מדבר על 'צד המנגד'; הוא קורא לכך דרך של בעלי תשובה (לעומת דרך של צדיקים) שהיא מצד ההתנגדות. כאשר יש לאדם משהו שכופה אותו נגד היהדות שלו הוא מגלה חזק את היידישקייט. וזה ווארט מאוד חשוב, כי היום אפשר להגיד שהדיון הכי גדול בתוך עולם התורה הרחב, שכולל את העולם החרדי ואת העולם הדתי לאומי, הוא האם העיקר הוא מסירות נפש או העיקר זה תורה.

מסירות נפש זו

מוכנות, זו

השתוקקות, וכאשר

היא כה חזקה עד שלא

תלוי אם יש מנגד או

אין מנגד זה הכי טוב

אפשר להגיד שבאמת מצד המנגד מגיעים הרבה פעמים למדרגות גבוהות, עד למסירות נפש, אבל בלי מנגד לא מגיעים למסירות נפש, ובכל זאת זה יותר עיקרי. מי שמסמל הכי חזק בקונטרס ההתפעלות שמסירות נפש לא תלויה בשאלה האם יש מנגד או אין מנגד, כי הוא תמיד במצב של מסירות נפש, הוא רבי שמעון בר יוחאי. אני חושב שמאוד חשוב שהווארט הזה יעמוד מול עינינו – שיש מסירות נפש מצד המנגד, ויש מסירות נפש כשאין מנגד. ומסירות נפש כשאין מנגד היא יותר מורכבת ויותר מסובכת. מסירות נפש כאשר לא משנה לי אם יש מנגד או אין מנגד זו מסירות נפש מאוד חשובה, והיא משהו שקשה שיהיה לאדם. אבל בשביל זה יש לנו את הרב יצחק, שלא משנה לו ככה או ככה – הוא לא מחפש 'מנגד', ואין לו בעיה כשיש מנגד למסור את הנפש, זה ממש לא משנה. מדרגה כזו נובעת מכך שהרצון להיות דבוק בקב"ה כל כך חזק, ומתוך הכרה שבין אם יש מנגד או אין מנגד – זו אותה דבקות ואותה התקשרות חזקה בקב"ה. עד כאן הווארט הראשון שאני חושב שצריך קצת להסביר לנו "מה כן", ולא רק "מה לא". כן – הכוונה שצריכה להיות כזו תשוקה לקב"ה שבכלל לא משנה אם יש מנגד או לא, מסירות נפש

זו מוכנות, זו השתוקקות, וכאשר היא כה חזקה עד שלא תלוי אם יש מנגד או אין מנגד זה הכי טוב.

המטרה היא להרגיש

שאתה עומד מול

הקב"ה ומתנגד מול

הקב"ה, לפעמים לטוב

ולפעמים למוטב

המנגד הוא 'אני'

הווארט השני שרציתי להגיד הוא שהישיבה – בגלל הרב יצחק – מדברת הרבה על כך שיש מנגד, אלא שהוא מישהו מיוחד – המנגד הוא אני. זו הנקודה, השאלה אם אתה מרגיש שהמנגד הוא אתה או שהוא מישהו חיצוני. המטרה היא להרגיש שאתה, נגיד את

זה ככה: אתה עומד מול הקב"ה ומתנגד מול הקב"ה, לפעמים לטוב ולפעמים למוטב, וצריך לשים לב לכך. נדרשת שימת לב לכך שאתה עומד נגד, "ויחן שם ישראל נגד החר", כאשר יש נגד שהוא טוב. מה המקור הראשון בו רואים ש"נגד" הוא טוב? בפסוק "עזר כנגדו". אפשר להגיד שיש הקב"ה שהוא אחד, ונהיה אותנו שאנחנו "עזר כנגדו". אז יש אופן שבו המנגד הופך להיות לכתחילה לגמרי, אך צריך לברר טוב למה הוא הופך ללכתחילה, כדי שהוא יהיה באמת כמו שצריך...

נגיד ככה: רבי שמעון הוא דוגמא למנגד לגמרי טוב. איך אני מביא לידי ביטוי שהמנגד זה אני? כשאני בא ואומר שאני המנגד אני בעצם בא להגיד שאני רוצה שהקב"ה יכבוש אותי – זה מה שאני בא להגיד בכך שאני אומר שאני מנגד. אם אני לא מתנגד הוא לא כובש אותי, ואם אני מתנגד הוא כובש אותי. אני מתנגד כדי שהוא יכבוש אותי. בשביל זה כל ההתנגדות שלי.

עצמאי עם ראש פתוח

עכשיו אני רוצה קצת להסביר זאת, מה הכוונה שאני מנגד ובוזה עצמו אני רוצה שהקב"ה יהיה יותר חזק ממני?

לשאלה שנשאלה "מה כן?", התשובה היא שרוצים שהאדם יהיה מאוד עצמאי, מאוד חזק בעבודה שלו, ביראת שמים שלו. הישיבה היא לא קבוצת תמיכה, שהרבה אנשים ביחד מרגישים שיש להם הרבה כח מצטבר. פה זה פחות העניין, רוצים שלאנשים תהיה "עבודה בכח עצמו" כמו שאומרים בחב"ד. אז מה כן התפקיד של הישיבה? בשביל זה אמרתי, כדי שאתה תוכל להיות מי שאתה באמת, ולהיות שם חזק – אתה צריך שהראש שלך יהיה מסודר. כי הרבה פעמים

כאשר מעודדים עצמאות אצל האדם נוצר מצב שמרוב שהוא חושב שהוא הכי חכם והכי טוב הוא מתמלא בגאווה ובשטויות, מתמלא בחכמעי' במקום בקשר עם הקב"ה, וזה לא טוב, אנחנו לא רוצים את זה.

**השליחות שלך בסופו
של דבר היא להיות
משהו שעומד עצמאי,
אבל כל העצמאות הזו
היא רק בשביל שה'
יתנשא מעליה**

אנחנו רוצים שהעבודה תהיה כמו מסירות נפש, שכשם שאדם מוכן למסור את הנפש בשעת מלחמה, כך כשאדם בתוך התורה הוא יהיה מוכן למסור את הנפש כפשוטו – להיות מוכן להיעלם, כן? לא משהו קטן... כשאדם לומד תורה, אם הוא רוצה להיות קשור לקב"ה, הוא צריך להיות במקום כזה. אדם עצמאי שהוא חכם

ביני עצמו נקרא "אפיקורס" – הוא מזלזל בחכמים, כי הוא חושב שהוא הכי חכם; נכנסת לו גאווה לתוך החכמה, אין חכמים ורק הוא יודע... הוא לא פתוח לשמוע מספיק. ובדרך כלל הוא לא פתוח לשמוע בגלל שיש לו גאווה, אם אני חושב שהשכל שלי הוא הכי חשוב שיש ובאיזשהו שלב מתברר לי שטעיתי – אני לא יכול לוותר על זה. בקיצור, מי שיש לו חכמה עלול להיות בגאווה וכדי שאנשים לא יהיו בגאווה עליהם להרגיש שהם המנגד לקב"ה.

למצוא את חלקי בפסיפס

מה הכוונה שהם מנגד לקב"ה? שכשהם רוצים להיות אישיות עצמאית, רוצים להיות משהו, הכוונה שהם רוצים להיות משהו כדי שה' יהיה נוכח, ואז החכמה שלהם לא באה לבנות על החכמה מצד עצמה, על השכל, על הישות של השכל, אלא – על מה היא בונה? על כך שכאשר אני רוצה להיות עצמאי אני עושה זאת מתוך מחשבה שהקב"ה רצה שאני אהיה בעולם הזה ושאמצא את חלקי בכל הפסיפס, אדחוף את כולם קצת ואתן לעצמי מקום; כי הקב"ה רוצה את האבן הזו בפסיפס, הוא מאוד מעוניין בה. לא עומד מול עיניי שאני צריך להעניף אותו ואותו, אלא אני צריך פשוט להיות. זו הכוונה שאני מרגיש שאני מתנגד – שאני צריך להיות מציאות שאי אפשר לוותר עליה. אני בעצם תופס שכל מה שאני רוצה לעשות בחיים זה משהו שהוא מנגד לקב"ה, אבל משהו שהקב"ה יגיד "בסדר, אני נהנה מזה, כך צריך להיות מקומך בתוך המציאות".

במילים אחרות, אתה לא מנסה לתפוס בעלות, אלא רק לעשות את השליחות שלך. השליחות שלך בסופו של דבר היא להיות משהו שעומד עצמאי, אבל כל העצמאות הזו היא רק בשביל שה' יתנשא מעליה. [למה זה נקרא "מנגד"? פעמיים זה מנגד – פעם אחת זה מנגד בגלל שזה מנגד לפשיטות של ה'. ניתן לך דוגמא: נגיד ביחסים של איש ואישה, נניח שבעל אומר "אני לא רוצה שיהיו יוכוחים, אני רוצה שלום בית", ולכן הוא מתחיל לשתוק, להיעלם בתוך עצמו... אם הוא ייעלם בתוך עצמו אמנם הוא לא יריב, אבל זה לא עושה שלום-בית. מה עושה שלום-בית? כשהוא מחליט שהוא כן יגיד משהו, ואז אולי יגידו גם הפוך, ובכל זאת לזה יקראו שלום-בית. ליצור מציאות שיש "מנגד" – זה "עזר כנגדו". ה' רוצה שתהיה נוכח!

מה שאני רוצה להגיד זה שאני לוקח את הרב יצחק כהשראה לשיבה כדי לענות על השאלה "מה כן"? – הוא רוצה שאנשים מצד אחד יבנו עצמאות, יהיו עצמאיים, והעצמאות הזו באמת גורמת לכך שאנשים יהיו עם אישיות, עם דעה, עם תוקף מצד אחד; ומצד שני לא רוצים שזה יהיה עם גאווה וממילא עם כעס ואכזבות וכל מיני דברים... אלא שזו תהיה עבודת ה' אמיתית – כל התוקף הזה... איך עושים את זה? לשם כך הוא כתב את פרק בעבודת ה', שם הוא מדבר על שפלות, שבה יש את החלק שבו אני מרגיש שאני מתחרט על חטאים, על דברים לא בסדר, ויש את מה שאני אומר שאני רוצה מאוד שה' יהיה נוכח, והרצון הזה הוא דבר טוב. אני לא רוצה רק להיות בביטול, אלא גם בשפלות, שפלות גוררת את ה' לפה, לאיפה שאני נמצא; שפלות היא להגיד שאני רחוק מה', ואני רוצה שהוא לא יהיה רחוק, כלומר שהוא יהיה איפה שאני.

**שפלות היא להגיד
שאני רחוק מה', ואני
רוצה שהוא לא יהיה
רחוק, כלומר שהוא
יהיה איפה שאני**

[מה הכוונה שה' יהיה בתוכי?] כל אחד לפי האישיות שלו, לכל אחד יש אישיות שמבליטה משהו אחר, הופעה אחרת של איך הקב"ה נראה במציאות. ואני רואה את כולם פה, ואני אומר – רגע, רגע גם ההופעה שלי נצרכת... אז אני דוחף את כולם לצדדים, ואומר – יש לי מה להגיד. אפשר לומר שזה מייצר גאווה, ומצד שני באמת יש משהו שאני רוצה להגיד. הדרך לעשות את שניהם, גם לדחוף את כולם, וגם להיות בלי גאווה, היא כאשר אני ירגיש שעיקר ההתנגדות שלי היא לא לכולם פה, אלא היא כלפי הקב"ה.

אפשר להגיד שקיים סוג של דוחשיית ביני לבין הקב"ה. ה' אומר: "בסדר, גם אתה צודק, גם הוא צודק, מה אתה מגביל אותי למה שאתה רוצה?" ואני מחזיר לה' בתשובה: "נכון, זו

פשיטות, אבל אתה גם רוצה את המסוימות שלי, אתה רוצה מישהו שיתנגד אליך". ה' הוא פשוט בתכלית, ואני בא ואומר משהו מסוים – הדבר המסוים הוא ה"מנגד. ניתן דוגמא מנישואין: מה מיוחד בעם ישראל לעומת הגויים? שיש קידושין. מהם קידושין? לבוא ולהגיד שהקשר מחייב, שאי אפשר ללכת פתאום לקשר אחר. אמנם בפשטות רק האשה לא יכולה ללכת לקשר אחר, אבל בעצם בפנים מה היא אומרת לאיש? "אתה רוצה שאני אתחייב, אז בעצם מה איתך"??? ... אמנם אין התחייבות, יש רק מנהג ישראל, אבל במקום יותר פנימי בעצם גם האיש מתחייב. גם בעבודת ה' – אני משהו מסוים, וה' רוצה להתחבר למה שאני. בכך שאני הולך על המסוימות שלי אני מתנגד כביכול ל"פשיטות" של ה', וה' שמח בכך.

אני רוצה שה' יתחייב לי

מה שאני רוצה להגיד הוא שאתה צריך להרגיש שאתה המחייב. נגיד בצורה פשוטה: אדם לומד משהו, הוא מתאמץ להבין מה הקב"ה כתב בתורה, ואז הוא מאוד לחוץ שמה שהוא למד יהיה נכון. אם פתאום מישהו יבוא ויגיד לו שהוא לא למד נכון, הוא מרגיש "כל כך הרבה התאמצתי והוא אומר לי שזה לא נכון? אני לא יכול להיפרד מזה...! התאמצתי כדי להגיע לשם, הגעתי, ואז הוא אומר לי שזו סתם שטות"? ! זה מאוד קשה... כאשר אדם לומד תורה, אם הוא לומד עם גאווה, עם שכל, עם עצמאות – כאשר הוא משיג משהו הוא רוצה להחזיק אותו מאוד חזק, ובמקום לרצות שה' ירצה את זה הוא רוצה שה' לא יעזוב את זה, כי אם ה' יעזוב את זה – בשביל מה התאמצתי? יוצא שאני כביכול מחייב את ה' – אני רוצה שה' יתחייב לי. זה יכול להיות לא טוב.

אני מצד אחד רוצה

שה' יהיה מחויב

לגמרי, ומצד שני

שהמחויבות שלו

תהיה לגמרי חלק

מהשעשוע שלו.

כדי להמחיש כיצד הרצון לחייב את הקב"ה מגיע בצורה מתוקנת יש לי דוגמא טובה: הרב יצחק. אני מצד אחד רוצה שה' יהיה מחויב לגמרי, ומצד שני שהמחויבות שלו תהיה לגמרי חלק מהשעשוע שלו. כאשר אני רוצה משהו מסוים ואני מתאמץ עליו אני לא רוצה שהציוור יהיה כאילו ה' מחויב לזה אלא משתעשע בזה. כאשר ה' החליט להשתעשע בזה – זו ה'מחויבות' הכי עוצמתית.

הנקודה שמבטאת אותך

אני רוצה שהקשר עם הקב"ה לא יהיה ערטילאי, אלא הקשר עם ה' יהיה ברור. לדוגמא: אני כותב נהלך ברגש; אני חושב שמה שכתבתי הוא הפשט בקונטרס ההתפעלות, ומה שכתוב בקונטרס ההתפעלות הוא הפשט בתניא, ומה שכתוב בתניא זה הפשט באר"י, ואין מישהו שמתחרה באר"י בדרך להנכיח את ה'. [טוב שיש הומור כדי שתוכל לומר את מה שאתה חושב...]

נכון, באמת זו בדיחה לגמרי. אמרת את זה כי אתה חושב שעל ידי הומור אני יוכל להגיד משהו שאני לחוץ עליו. ואני אומר – באמת אני לחוץ על זה, ובאמת אני חושב שזה בדיחה. יותר מזה: אני השפיץ של העולם! כי אף אחד אחר הסביר את קונטרס ההתפעלות... ואפילו יש משנה שמסכימה איתי: "בשבילי נברא העולם".

הדבר הכי גדול בעולם
– **שה' משתעשע**
ממשהו שאני עשיתי

באמת לכל אחד יש איזה נקודה שהוא מרגיש שהיא מאוד מבטאת אותו, והיא מבטאת אותו כל כך חזק עד שהוא מרגיש שמה שהוא אומר זה משהו אלוקי. ואם אתה אומר שזה לא נכון, אז כאילו חילול הקודש... ומה הכוונה שזה נכון? הכוונה שה' מאוד נהנה מזה, הוא משתעשע בדברי תורה, ומאוד נהנה. ה' לא רוצה שאני יגיד שזה נכון עד כדי כך שאם ה' יבוא ויגיד לי פשוט אחר אני לא יקבל אותו; אלא אני אומר את החידוש שלי, ואני אומר אותו כי ה' מאוד שמח ומשתעשע מכך שאני אומר את החידושים שלי. ואם אני ישאל את ה' ואני יגיד לו: "אתה התחייבת, כן?" הוא כנראה יגיב: "תראה, זה לא כזה פשוט...".

מה שיפה הוא שבתורה משמע שהאשה מתחייבת והבעל לא מתחייב, ובתורה שבעל פה נראה שהמצב מתהפך. שני דברים התחדשו: אי אפשר לישא שתי נשים, והבעל לא יכול לגרש בלי רצון אשתו. התורה שבעל פה הופכת את התורה שבכתב, זה הכח של התורה שבעל פה. רואים מכך שבאמת התורה שבכתב והתורה שבעל פה מתווכחים מי מחויב.

לחיים, שנזכה שה' יהיה מחויב!

[יש דברים שהם לגמרי מחייבים, כמו שולחן ערוך]. גם מי שעבר על הלכה בשולחן ערוך יכול לעשות תשובה. אז אין דבר שהוא לגמרי-לגמרי מחייב.

[מה חושב אדם שכתב נהלך ברגש וחושב שזו הדרך היחידה בעבודת ה'?] הוא חושב שזה מאוד מבדח את הקב"ה, ה' מאוד נהנה מכך שהוא מרגיש שזה הדרך היחידה בעבודת ה'. [ומה אתה מרגיש כלפי השעשוע הזה?] זה הדבר הכי גדול בעולם שה' משתעשע ממשהו שאני עשיתי. מה המילה שעשוע אומרת? לפנות פעמיים. אני מסתכל על משהו, ומסתכל שוב. כמו שעושים לילדים קטנים...

הרב יצחק כהשראה

מצד אחד רוצים שאנשים יהיו עם הרבה-הרבה יכולת עצמאית, ומצד שני זה יהיה בלי גאווה. הרב יצחק יכול להשרות בשביל זה אוירה מאוד טובה. אני גומר את הספר נהלך ברגש, ומיד הרב יצחק מצד אחד כותב מכתב ברכה ומצד שני במכתב ברכה עצמו – למי שמבין בין השורות – הוא נותן ביקורת על כל הרעיון של הספר. זה תמיד ככה. בתורת המלך זה היה הכי חריף, הוא גם כתב עשרות עמודים של הגהות והערות חריפות מאוד נגד מה שכתוב. ואחרי זה כשיצא הספר הרב יצחק התנער מהספר לגמרי-לגמרי, הוא אמר שזה ספר שאין בו המתקה. בעקבות כך השב"כ חשב שנהיה נתק בינינו כי הוא יצא נגדי, הם חשבו שהרב יצחק בצד שלהם...

גם על הספר שעכשיו כתבנו על 'שער היחוד והאמונה' הגיעה ביקורת. בשביעי של פסח השנה, בתחילת סעודת משיח, אני ישבתי רחוק, בצד השני של השולחן. כשהתפנה מקום והתקרבותי, הרב יצחק אמר: "טוב, נדבר על משהו אחר רגע", והוא שינה נושא. הוא התחיל לדבר על "שמאלו תחת לראשי", "שמאלו" הכוונה ל'שמאל דוחה', כמו למשל איזה ראש ישיבה שאומר כל מיני סברות אז הרבי או הקב"ה – לא זוכר מה הוא אמר – חושב שכל הסברות שלו הם עקומות, זה הכוונה "שמאלו תחת לראשי", שהוא נותן ביקורת על הראש. זה תחילת שיר השירים, אבל אחר כך, כשהאבה גדלה, אז "שמאלו תחת ראשי" כשהכוונה היא שלא רק הסברות שלו עקומות אלא כל הראש עקום! את כל זה הרב אמר כשהתיישבתי... התלבטתי אם להביא את הדברים בהקדמה, אבל היו כמה שאמרו לי שאני מגזים.

למה הראש עקום? כי כשאתה קורא את הספר – ואני כותב אותו ככה כי זו התחושה שלי – היא שמה שכתוב פה הוא האמת לאמיתה ואי אפשר אחרת. וזה עקום, כי זה מצחיק שאתה בא ואומר שזה ככה, שכביכול הצלחתי להסביר את הקב"ה מדויק. זה מצחיק... לכן באמת רציתי לפרסם את זה כי חשבתי שזה יסביר טוב מה אני חושב על הספר. אז לפחות מתוודעים על זה, שהיה בתור תורה שבעל פה...

מסירות נפש אמיתית

עוד פעם, הווארט שרציתי להגיד הוא שרוצים שאנשים באמת יהיו במסירות נפש, שאנשים ילכו עד הסוף. אבל כשאדם הולך במסירות נפש כשאין מנגד – מהר מאוד זה נושק לגאווה, זה מאוד קרוב. יכול להיות שאתה במדרגה מאוד גבוהה, ויצרת את זה, אבל זה יכול להביא לגאווה. לכן צריכה להיות הרבה מסירות נפש – שאתה מוכן לוותר על עצמך, שאתה לא לוקח את עצמך קשה, אתה יכול למסור את מה שהשקעת עליו. מה שאני חושב שהרב יצחק משרה בישיבה זה שמצד אחד לאנשים יהיה עוצמה של מסירות נפש בתוך התורה, שבתוך התורה אדם הולך על עצמו מאוד חזק, ומצד שני זה לא מביא לגאווה כי אני מבין שהעיקר זה השעשוע של ה'.

[מסירות נפש זה לוותר על עצמי או ללכת על עצמי?] מסירות נפש זה גם לוותר על עצמי וגם ללכת על עצמי חזק, כשאין מנגד. [למה כשיש מנגד אני לא הולך על עצמי?] כי אתה עובר לעולם אחר... נגיד בצורה פשוטה: אם בן אדם היה בקרב מאוד מסוכן והוא יוצא החוצה מהקרב ואומר "אני איש קרבי", זה באמת מייצר גאווה מאוד גדולה, גאווה שאנחנו סובלים ממנה מאז ששת הימים מאוד חזק, ועוד לפני כן. אבל אנשים שבאמת היו במקום של מסירות נפש בדרך כלל חוזרים מהקרב עם ענווה גדולה ולא עם גאווה גדולה. [מהי מסירות נפש ללא מנגד?] הכוונה שאין סכנת נפשות, כאשר אתה יושב בישיבה אתה לא מפחד שהאמוראים פתאום יקפצו עליך... זאת הכוונה שאין סכנה, אין מנגד. [למה יש יותר סכנה ליפול לגאווה?] משום שכאשר יש מנגד הבן אדם מסתכל ומרגיש כמה הוא תלוי וכמה הוא כלום, זה חלק מהחוויה שלו, באמת מפחד, באמת מרגיש תלוי.

לעומת זאת כאשר אני יושב פה על השולחן ומתחיל לדבר, אז אם אני באמת חושב שהקב"ה נמצא פה ואומר – "אתה נפלת על הראש? מה אתה מתגאה?

אצלי לא נכנסים בעלי גאווה, אני יזרוק אותך החוצה..." אז אני באמת מפחד; אבל אם אני לא מפחד, כי' כבר זרק אותי החוצה, אז אני לא מרגיש תלות, לא מרגיש פחד. ממה יש לי לפחד? בדרך כלל כשיש מנגד קל להגיע למדרגה גבוהה בקלות, הקושי הוא להיות מוכן למסור את הנפש גם כשאין מנגד, כי חזק אצלך מאוד שאתה רוצה את הקב"ה, ואתה מוכן לוותר על עצמך לגמרי.

"אתה נפלת על

הראש? מה אתה

מתגאה? אצלי לא

נכנסים בעלי גאווה,

אני יזרוק אותך

החוצה..."

תכל'ס מה שאני רוצה להגיד הוא שמצד אחד טוב שאנשים הולכים על הלימוד, והולכים עליו חזק, עד שזה נהיה ממש 'עצמי' להם, עד שהם יכולים לעוף על עצמם לגמרי; ומצד שני כשהם עפים על עצמם לגמרי הם צריכים לדעת שהם צריכים להיזהר. כששואלים "מה כן?" – זה כן, שאנשים יעופו על עצמם לגמרי, ושגם יזהרו לגמרי. ששניהם יקזזו את הגאווה.

הכל שעשוע של ה'

אני יגיד עוד ווארט. מה שעוזר לי באופן אישי לעצב את השיעורים הכלליים באופן שמתאים לי הוא היכולת לשאול שאלות מאוד בסיסיות, ראשוניות, לא קושיות חכמות דווקא, אלא לדבר על הסוגיא בצורה אנושית קצת, ולשאול שאלות יסודיות ולא דווקא מפולפלות, פשוטות... השאלות שאני שואל הם בסגנון: זה מסתדר לי או לא מסתדר לי? אני הייתי כותב ככה אם הייתי רוצה להביע את הסברא הזו והזו? הגישה הזו ללימוד קשורה מאוד לאווירה שאני מדבר עליה באופן כללי – שאפשר לרדוף, בנחת, בצורה שבאמת מנסים להבין את המציאות, את עצמי, ביחס לכל מה שאני נפגש אתו. להבין זאת טוב ונכון, מאוד רגוע... אני לא חייב לבוא לשיעור ולהיות צודק. אני יכול לבוא לשיעור ולהיות עם הרבה הסברה מה זה אומר לי, מה קורה 'בבטן שלי' כמו שאנחנו אומרים... מה קורה לי כשאני רואה את הסוגיה הזו. אני חושב שהאווירה הזו משפיעה גם על השיעורים, על האופי של הסברות בישיבה, אפילו בנגלה.

**השכל תמיד תופס
בצורה מוגבלת,
מגביל את מה שהנפש
רוצה לבטא, וכך גם
התורה מגבילה את
האינסופיות של ה'**

[לא הבנתי איך זה קשור למסירות נפש ולכך שהכל שעשוע?] שאתה מרגיש שלא הכל צודק והכרחי אלא רק ניסיון של השכל לתפוס. השכל תמיד תופס בצורה מוגבלת, מגביל את מה שהנפש רוצה לבטא, וכך גם התורה מגבילה את האינסופיות של ה', וממילא היא מתייחסת לעצמה ככזו שהיא מצד אחד מבטאת את ה' ומצד שני היא בעצם הגבלה של הקב"ה בעצמו. ההכרה הזו מביאה לכך שאתה יכול לגשת בצורה הרבה

יותר פשוטה לסוגיא. אתה לא בא להגיד מה האמת, מה חתוך, אלא אתה מנסה להבין מה היא באה להגיד. [גם על הגמרא אתה מסתכל בצורה פתוחה כמו על עצמך?] בצורת לימוד שלי – כן. אני לא אומר שהגמרא היא כזו – כי אז נצטרך לדבר על כך הרבה, אבל בצורת לימוד – וודאי...

[בן אדם שהוא בעל גאוה שבא להעביר שיעור כללי, הוא ינסה יותר להכריח אותו? במה זה שונה מבעל ענווה?] אם הייתי יוצא מנקודת הנחה שהתפקיד שלי בשיעור הכללי הוא לעמוד מול החבר'ה ולהוכיח את צדקת דרכי בסוגיה, אז הייתי מתפרק אחרי יומיים כי אין לי כח לריב, וממילא אני חייב לעבוד בצורה שמתאימה לכישרונותיי. אז המצאתי פטנטים...

נגיד את זה בצורה כזו: הרבה פעמים אפשר לשים לב בשיעורים של הרב יצחק שהוא מאוד נתון בשאלה מה ה' רוצה ממנו, מה השליחות שלו בעולם, והשיעור הוא ביטוי של זה. אפשר להרגיש שכשאני לומד תורה אני שם לב שיש את הקב"ה, יש את הנשמה שלי, יש את הדינמיקה שמתחוללת בין הנשמה לקב"ה והדינמיקה הזו מולידה הרבה תורות. ככה אני מסתכל על זה, ואז אני הולך מאוד חזק על מה שנוולד מהמפגש בין הנשמה שלי לקב"ה... ומצד שני כדי שלא יהיה מדובר רק בשכל שלי אלא בביטוי של הדינמיקה בין הנשמה לקב"ה, אני צריך להרגיש שהכל שעשוע של הקב"ה.

**יש את הנשמה שלי,
יש את הדינמיקה
שמתחוללת בין
הנשמה לקב"ה
והדינמיקה הזו מולידה
הרבה תורות**

מאיפה מגיעות הנשמות של עם ישראל? מהיכן "פרחין נשמתין לבני נשא"? מעלמין סתימין, מהמחשבה של ה'. פעם הוא חושב נשמה כזו, פעם הוא חושב נשמה אחרת, יש מלא נשמות שמבטאות אותו. אם אדם רוצה לבטא את הדינמיקה שבינו לבין ה' מאוד חזק, הוא צריך להרגיש שכל זה שעשוע של ה'.

החסידות כשפת הנפש

אמרתי את הדברים ביחס לנגלה, אבל בעיקר הם שייכים ביחס לחסידות: שהאדם יצליח להרגיש באמת שחסידות זה השפה שהכי מבטאת את הנפש. אין לו שפה לבטא את הקשר עם ה', והחסידות פשוט עוזרת לו. הוא לומד חסידות כמו שילד לומד לקרוא, למה הוא לומד לקרוא? הוא רואה מלא אנשים קוראים ספרים, ידעים מה קורה, מדברים על זה, הוא רוצה להיות בעניינים, הוא רוצה גם ללמוד לקרוא. יש לי דברים בנפש שאני לא יודע איך לבטא אותם בכלל, את הקשר שלי עם הקב"ה קשה לי לבטא, והחסידות היא השפה לכך. אני אומר את הדברים האלו כי אני חושב שיש פה משהו באמת ייחודי לישיבה, אני חושב שהרב יצחק הצליח לתרגם את הקבלה והחסידות לשפה אנושית בצורה שאף אחד לא עשה עבודה כזו בדור הזה. אפשר

להגיד שאדמו"ר הוקן לקח את הקבלה והלביש אותה בשפה שכלית ורגשית, אבל עדיין זה לא הגיע עד לאיפה שהרב יצחק לקח את זה, ואני רוצה שזה יהיה גם מה שהישיבה עסוקה בו.

אני חושב שמאוד מתאים לישיבה, שלימוד החסידות לא יהיה בקיאות בעלמא בכל מיני מאמרים והשכלות, אלא כשפה. שיש לך את הקשר עם הקב"ה, והקשר הזה מאוד עלום, מאוד נסתר, בכלל אין לך כמעט מגע איתו, וזה שיש לך שפה גדולה לבטא אותו – זה מאוד חשוב, והחסידות נועדה בדיוק לשם כך. אם ככה יתייחסו לחסידות פה בישיבה, וילמדו חסידות מאוד טוב, ואפילו המורה נבוכים יהיה משהו שיעזור לי לספר את הקשר שלי לקב"ה... העיסוק הוא לא בספרי השכלה, אלא בספרים שמסתכלים על השכלה באופן אחר. ספרים שמגלים שהשכלה היא כלי שבו הנפש יכולה לבטא את עצמה בו. וממילא כל השכל שיש בתורה, כל הספרים, הם נועדו כדי שנוכל לבטא טוב את הקשר שלנו עם הקב"ה, שהוא קשר מאוד נעלם. מקווה שזה יהיה חלק מאוד ניכר ממה שהישיבה מצליחה לפתח...

שו"ת בעבודת ה' – ישיבת דורשי יחודך

למוד בקיאות ודחית קושיות העיון

[איך אפשר ללמוד בבקיאות, לכאורה אם אתה לא מסתכל על כל השאלות שיש בעיון אתה לא באמת מבין. אומרים שצריך ללמוד בעיון כדי להבין את הגמרא, אבל גם לומדים בבקיאות. מה, לומדים בלי להבין?]

נלך רגע לעולם הפיזי: ה' ברא את העולם. אתה יכול להסתכל על העולם החל מאיפה שאתה נמצא, ומשם להתרחב ולהתרחב עד למבט על כל היקום, המאד-מאד גדול. מאד רחב, מאד גדול. סדר גודל של היקום הוא משהו שאנחנו צריכים להתאמץ הרבה בשביל להבין, אפילו את מה

שאנחנו רואים. רק לחשוב שכאשר אנחנו רואים כוכבים – האור שאנחנו רואים עכשיו הוא יצא מהם בזמן האר"י הקדוש, ורק עכשיו הגיע אלינו... אחד הכוכבים הגדולים הוא מזמנו בערך. יש כוכבים יותר קטנים, יש כאלה שלפי המדע קיימים עשרות אלפי שנים... זו צורה אחת איך להסתכל על העולם.

**ה' שם אותך באמצע,
נתן לך את היכולת
להסתכל לכאן ולכאן,
להסתכל לתוך כל
נקודה בלי סוף**

יש אפשרות להסתכל על העולם אחרת לגמרי, להסתכל לתוך כל נקודה, כמות הדברים שיש פה, המורכבות

שיש פה, בכל נקודה ביקום, אין נקודה שאין בה מורכבות אינסופית. ה' שם אותך באמצע, נתן לך את היכולת להסתכל לכאן ולכאן, להסתכל לתוך כל נקודה בלי סוף.

גם בתורה יש את מה שהיא גדולה רחבה מאד מאד, ויש שאתה יכול לעיין. חלק מהספרים הם עיון בכל מיני נקודות. יש למוד שבו שאתה מסתכל על הרוחב, אתה לומד בבקיאות ואתה מכיר הרבה דברים; ויש גם למוד שאתה לוקח נקודה אחת ואתה רואה שיש בה מלא מלא דברים. ככה ה' ברא גם את העולם, ובעצם זה גם שיקוף של התורה שכך ה' עשה את התורה.

[למה טוב ללמוד רוחב של משהו שאני לא באמת מבין?] גם בהיקף הזה יש הגיון, גם הוא משהו שמסודר באיזה סדר. נשאל שאלה: נניח שאתה יודע שיש בתורה חלק שבו ה' מדבר על העולם, וחלק שבו ה' מדבר על עצמו. נקרא לזה נגלה דתורה, ופנימיות התורה. חילקת את התורה לשני חלקים. זה כמו בקיאיות, אמרת משהו מאד כללי. מה יש בתוך כל חלק? המון דברים. זה אומר שלא הבנת כלום? לא...

**למוד בקיאיות הוא
למוד שבו אתה צריך
ללמוד כל כך מהר,
כך שתגיע למילה
הבאה לפני שתהיה
לך קושיה על המילה
הקודמת**

השכל יכול להקיף חלק, והוא יכול להבין שיש דברים שהוא לא קלט אותם עד הסוף. הוא לא יכול לתפוס אותם לגמרי, כל פעם הוא תופס חלק. בגלל שהוא תופס חלק אין לכך משמעות? נניח תיקח בנפש, אדם עבר עליו משהו לא יודע בדיוק מה, הוא רוצה משהו לא יודע בדיוק מה פתאום הוא מתחיל להבין מה הוא רוצה, אחרי כמה זמן הוא מבין עוד יותר, לאחר מכן עוד יותר. מה הכוונה? בהתחלה הוא לא הבין בכלל? אפשר להגיד שגם בהתחלה וגם בסוף הוא הבין, אפשר להגיד שגם בהתחלה וגם בסוף הוא לא הבין, אפשר להגיד שבהתחלה הוא לא הבין ובסוף הוא הבין...

בנפש אתה יכול לקבל שיש דברים שהבנת מבחינה מסוימת ולאחר מכן הבנת בצורה יותר עמוקה. אתה חושב אז שמה שהבנת בהתחלה זה לא היה באמת... אז אתה יכול לחשוב שכל מה שאתה מבין באמת לא הבנת כי בסוף תחשוב שזה לא באמת אמיתי, ואתה יכול לחשוב שגם עכשיו אתה מבין וגם בהמשך. אני לומד משהו בגמרא באופן כללי, אמנם באיזה הקשר זה נכון ובאיזה הקשר זה לא נכון – אתה לא עדיין מבין.

פעם אמר הרב שי, שלמוד בקיאיות הוא למוד שבו אתה צריך ללמוד כל כך מהר, כך שתגיע למילה הבאה לפני שתהיה לך קושיה על המילה הקודמת. הוא אמר את זה בצורה של הרב שי דאום, אבל זה נכון...

[אחרי שנשאלת השאלה, מה עושים? איך לומדים בקיאיות?] אני חושב שבישיבה, בישיבה קטנה בוודאי, החלק העיקרי הוא בקיאיות. [ולכן מה צריך לעשות? מה עושים כשנתקעים בשאלה?] לחשוב שזו סוגיה שיש בה פוטנציאל גדול לעיון. [למה החלק העיקרי הוא בקיאיות?] כי בישיבה קטנה יש שני דברים: א) אנשים רק עכשיו מתחילים ללמוד בעצמם. ב) הם לא מכירים הרבה

בגמרא. הם גם צריכים ללמוד איך ללמוד גמרא בעצמם, ולהתרגל בזה הרבה; והדבר השני הוא שהם יכירו הרבה גמרא. כתוב "ליגרס איניש והדר לסבר", קודם צריך לגרוס ואחר לסבור. אם הלומד עוד מתקשה בלקרוא, וגם אין לו הרבה ידע, חסר לו הרבה כדי לעיין. כמו שילד קטן שבקושי מצרף את האותיות, זה קשה לו, ואתה מתחיל לשאול אותו שאלה בהבנת הנקרא – זה מבלבל אותו. רגע, קודם אני רוצה שתלמד משפטים שאין צורך להפעיל את השכל בשביל הבנת הנקרא. "אַפָּא הֶלֶף לְגֵן". לקחת משהו שהוא פשוט בהרבה מאד מובנים כדי שהוא יוכל להיכנס לזה. אתה לא יכול גם ללמוד את הזרימה של הגמרא, את המבנה של הגמרא, את הלוגיקה של הגמרא, גם שיהיה לך מספיק ידע לעיין, וגם שתוכל בסוגיה הספציפית הזו לעיין. עיון כזה הוא בלתי אפשרי. אתה צריך קודם לראות איך נראה המבנה של הגמרא.

עדיין יש מקום לעיון, כשבחרו לך סוגיה שמתאימה כך שתתלבש לך טוב כמה שיותר, שם אני אומר טוב נכון אני לא משקיע בלהכיר הרבה מבנים של גמרא, אלא כדי שתכיר איך סוגיה נלמדת. להכיל סברות הפוכות אחת מהשנייה בראש, זה מיומנות. יש הרבה מיומנויות שאדם צריך לרכוש בלימוד גמרא, גם לדעת איך להתייחס ללמה שמגיע אליך כנתון לעומת מה שאתה יכול להשתמש בשכל שלך, גם שהשכל שלך יהיה מספיק פתוח לסברות שהן נגד האינטואיציה שלך. גם שיוכל להכיל שני סוגי שכל הפוכים אחד מהשני. זה מלא מיומנויות, אמרתי עכשיו כמה, ואמרתי אותם בלי להתאמץ, יש עוד הרבה מיומנויות שצריך בשביל ללמוד גמרא טוב.

[גם בלימוד חסידות נכון הכלל שצריך מיומנויות?] בחסידות זה עוד יותר חזק, זו מתנה שיש פה בשיבה – לא יודע כמה בדורשי, אבל בגדול – שאצל הרב יצחק, ואחר כך זה התפתח בשיבת עוד יוסף חי, שהוא יצר פה יכולת ללמוד חסידות מאד מיוחדת שאין במקומות אחרים.

[גם בחסידות נכון הכלל שצריך קודם ללמוד בבקאות, ורק אחר כך אפשר לעיין?] בשביל זה יש חת"ת, כדי שתהיה בקיאות בתניא. בתניא צריך שתהיה בקיאות גדולה, זה מאד עוזר. אם יש בקיאות בתניא – זה מאד עוזר. האם אפשר ללמוד בבקאות מאמרים? כן, אפשר. אני רק אומר שהרבי תיקן ללמוד תניא יומי כי בה מאד חשוב בקיאות. אם תלמד הרבה בקיאות בתניא – זה מאד חשוב, אחרי זה אפשר עוד לעיין, אם יש לך בקיאות בתניא. [מספיק בקיאות בתניא?] לא, אני לא אומר שזה מספיק, אלא שזו דוגמה יפה לראות שבקיאות בחסידות מועילה; גם בחסידות יותר משמעותי העיון מאשר הבקיאות. כי על החסידות כתוב שעיקר ההתבוננות היא בכלל לא מפי ספרים ומפי סופרים – בגמרא, בנגלה, לא היו אומרים ככה. יש משהו בחסידות שהעיקר העיון אפילו בלי קשר למה שכתוב בתניא. "אַף עַקֵּר הַדַּעַת אֵינָה הַיְדִיעָה לְבִדָּה, שֶׁיְדַעוּ גְדֻלַּת ה'

מפי סופרים ומפי ספרים; אלא העקר הוא להעמיק דעתו בגדלת ה', ולתקע מחשבתו בה' בתוך ואמן הלב והמח, עד שתהא מחשבתו מקשרת בה' בקשר אמין וחקיק, כמו שהיא מקשרת בדבר גשמי שרואה בעיניו בשר ומעמיק בו מחשבתו". דבר כזה אין בלימוד הנגלה.

עבודת ה' אישית מול היחס להורים

[מה היחס שלי ושל כל אחד בין העבודת ה' שלי לעבודת ה' של ההורים? אני ממש המשך? אני יכול להיות שונה?] צריך להיות מה שמתאים לך לגמרי וליחס את זה להורים. [מה הכוונה?] ניתן דוגמה: בעלי תשובה הרבה פעמים חושבים שהם צריכים להיות נגד ההורים, לא רק בעלי תשובה אבל אצלם יותר מצוי. כאשר אדם מנסה לגדל את הילדים שלו נגד ההורים שלו, הרבה פעמים הילדים שלו יהיו כמו ההורים שלו ולא כמוהו. ואם הוא יגיד שזה שהוא חוזר בתשובה זה בזכות החינוך של ההורים שלו – הילדים שלו יצאו כמוהו.

בחור צריך לעשות מה שמתאים לו בעבודת ה', ולייחס זאת בסופו של דבר להורים שלו

[צריך להגיד את זה גם אם זה לא נכון?] אני אסביר לך למה זה תמיד נכון. היו בעלי תשובה שלא התיישב להם מה שאמרת להם, אחד בעל תשובה אמר לי שאבא שלו היה חרדי ורצה להיות בציבור החילוני אבל היה לו מאד חשוב להיות יהודי. אפשר להיות חילוני, אבל להיות יהודי היה חשוב לו. מה זה עשה לו בחיים? בהתחלה מרדתי ובמקום להיות יהודי ניסיתי להיות לא בתוך יהודים. אבל בסוף חזרתי בתשובה, החלטתי שאני יהודי. חשבתי שאם אני באמת רוצה להיות יהודי אז עד הסוף. בהתחלה הוא חשב שהוא מורד באבא שלו בכך. ואחרי כמה שנים מהחזרה בתשובה הוא הבין שהיא בזכות אבא שלו, וכל הילדים שלו מאד הושפעו. כאשר אתה מייחס זאת להורים שלך אתה עושה את זה טבעי, זה פשוט אתה ואתה מזדהה עם זה. אם אתה עושה זאת כל הזמן הפוך מההורים – אתה עושה זאת מלאכותי.

היה ספור הפוך, בעל תשובה שגדל בבית שאת אבא שלו היהדות לא ענינה בכלל אלא רק להיות עולמי, כללי, קשור לכלל האנושות, בצורה מטורפת. והוא אומר היום: למה אני חזרתי בתשובה? כי אני קיצוני כמו אבא שלי, בדיוק אותו דבר. הוא הרגיש שאם הוא רוצה להיות קיצוני בלהיות טוב הוא חייב להיות אוניברסלי, ואני מרגיש שבשביל להיות טוב אני חייב להיות יהודי הכי חזק. הוא ואבא שלו בדיוק אותו דבר, ככל שהוא מרגיש שזה אותו דבר כך הכל נהיה יותר חלק.

בחור צריך לעשות מה שמתאים לו בעבודת ה', ולייחס זאת בסופו של דבר להורים שלו, לא בכאילו. צריך למצוא את הנקודה... אם בעלי תשובה כל כך רחוקים יכולים למצוא את הנקודה הזו, אז גם מי שיותר קרוב יכול למצוא אותה. [בגיל הנעורים זה יכול לקרות גם בצורה של להתנער?] אמירות כאלה אומרים כשלומדים פסיכולוגיה, שבגיל הנעורים צריך להיות מרדן מול ההורים. הפסיכולוג יסביר לך שכל הדברים הרעים שיש לך הם מההורים, וכך מקיימים מצוות כיבוד הורים...

